

ДИРЕКТИВИ

ДИРЕКТИВА 2013/48/ЕУ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ

од 22 октомври 2013 година

за правото на пристап до адвокат во кривични постапки и во постапките врз основа на европскиот налог за апсење, како и за правото за известување на трета страна во случај на лишување од слобода и за комуникација со трети лица и со конзуларни органи додека трае лишувањето од слобода

ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И СОВЕТОТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА,

имајќи го предвид Договорот за функционирањето на Европската Унија, а особено точка (б) од член 82(2) од истиот,

имајќи го предвид предлогот на Европската комисија,

по пренос на нацрт-законодавниот акт до националните парламенти,

имајќи го предвид мислењето на Европскиот економски и социјален комитет ⁽¹⁾,

по консултации со Комитетот на регионите,

постапувајќи во согласност со вообичаената законодавна постапка ⁽²⁾,

со оглед на тоа што:

- (1) Членот 47 од Повелбата за фундаментални права на Европската Унија (Повелбата), членот 6 од Европската конвенција за заштита на човековите права и фундаменталните слободи (ЕКЧП) и членот 14 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (МПГПП) го утврдуваат правото на правично судење. Членот 48(2) од Повелбата гарантира почитување на правото на одбрана.
- (2) Унијата си постави за цел одржување и развој на областа на слобода, сигурност и правда. Во согласност со заклучоците од Претседателството на Европскиот совет во Тампере од 15 и 15 октомври 1999 година, а особено точка (33) од нив, начелото за заемно признавање на пресудите и другите одлуки од судските органи треба да стане темел за судска соработка во областа на граѓанските и кривичните предмети во рамките на Унијата, поради тоа што подобреното заемно признавање и потребното приближување на законодавството би ја олеснило соработката помеѓу надлежните органи и судската заштита на поединечните права.
- (3) Според членот 82(1) од Договорот за функционирање на Европската Унија (ДФЕУ), „судската соработка во областа на кривичните предмети во Унијата се заснова на начелото за заемно признавање на пресудите и судските одлуки...“.
- (4) Примената на начелото за заемно признавање на одлуките во областа на кривичните предмети претпоставува заемна доверба помеѓу земјите членки во нивните кривично-правни системи. Степенот на заемното признавање многу зависи од бројни параметри, кои опфаќаат механизми за заштита на правата на осомничените или обвинетите лица и заеднички минимални

¹ Сл. весник С 43, 15.2.2012 година, стр. 51.

² Став на Европскиот парламент од 10 септември 2013 година (сè уште не е објавен во Службен весник) и одлука на Советот од 7 октомври 2013 година.

- стандарди кои се потребни за олеснување на примената на начелото за заемно признавање.
- (5) Иако земјите членки се страни во ЕКЧП и во МПГПП, искуството покажува дека самото тоа не секогаш дава доволен степен на доверба во кривично-правните системи на другите земји членки.
 - (6) Заемното признавање на одлуките во областа на кривичните предмети може да функционира ефективно само со доверба, каде не само судските органи, туку и сите страни вклучени во кривичниот процес сметаат дека одлуките од судските органи на другите земји членки се еднакви на нивните, со што не само што веруваат во соодветноста на правилата на другите земји членки, туку исто така веруваат дека тие правила соодветно се применуваат. За зајакнување на заемната доверба потребни се детални правила за заштита на процедуралните права и гаранции кои произлегуваат од Повелбата, ЕКЧП и МПГПП. Потребен е исто така дополнителен развој на минималните стандарди, во рамките на Унијата, утврдени во Повелбата и во ЕКЧП, кој би се постигнал преку оваа директива и преку други мерки.
 - (7) Член 82(2) од ДФЕУ предвидува воспоставување на минимални правила применливи во земјите членки со цел да се олесни заемното признавање на пресудите и на судските одлуки и полициската и судската соработка во областа на кривичните предмети кои имаат прекугранична димензија. Тој член се однесува на „правата на лицата во кривична постапка“ како една од областите во која можат да се воспостават минимални правила.
 - (8) Заедничките минимални правила би требало да водат кон зголемување на довербата во кривично-правните системи во сите земји членки, а тоа пак би требало да доведе кон поефикасна судска соработка со заемна доверба и кон унапредување на културата на фундаментални права во Унијата. Овие заеднички минимални правила, исто така, треба да ги отстранат пречките за слободно движење на граѓаните во рамки на територијата на земјите членки. Овие заеднички минимални правила треба да се воспостават во врска со правото на пристап до адвокат во кривичните постапки, правото за известување на трета страна во случај на лишување од слобода и правото на комуникација со трети лица и со конзуларни органи додека трае лишувањето од слобода.
 - (9) На 30 ноември 2009 година, Советот донесе Резолуција за патоказот за зајакнување на процедуралните права на осомничените или обвинетите лица во кривичните постапки („Патоказот“) ⁽¹⁾. Со постепен пристап, во Патоказот се повикува на донесување на мерки во однос на правото на преведување и толкување (мерка А), правото на известување за правата и информации за обвиненијата (мерка Б), правото на правен совет и правна помош (мерка В), правото на комуникација со роднини, работодавци и конзуларни органи (мерка Г), како и за специјални заштитни мерки за осомничени или обвинети лица кои се во ранлива положба (мерка Д). Во Патоказот се нагласува дека редоследот на правата е индикативен, што укажува на тоа дека тој може да биде изменет во согласност со приоритетите. Патоказот е осмислен да делува како целина; неговите придобивки целосно ќе се почувствуваат само по воведувањето на сите негови елементи.
 - (10) На 11 декември 2009 година, Европскиот совет го поздравил Патоказот и го

¹ Сл. весник С 295, 4.12.2009 година, стр. 1.

вклучи во Стокхолмската програма со наслов „Отворена и сигурна Европа која им служи на граѓаните и ги заштитува“⁽¹⁾ (точка 2.4). Европскиот совет истакна дека Патоказот не е темелен и ја повика Комисијата да разгледа дополнителни елементи на минималните процедурални права за осомничените и обвинетите лица, како и да направи проценка на потребата од решавање на други прашања, како што е пресумпцијата на невиност, за да се промовира подобра соработка во оваа област.

- (11) До сега донесени се две мерки во согласност со Патоказот, имено Директивата 2010/64/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 20 октомври 2010 година за правото на толкување и преведување во текот на кривичните постапки⁽²⁾ и Директивата 2012/12/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 22 мај 2012 година за правото на информации во кривичните постапки⁽³⁾.
- (12) Оваа директива ги утврдува минималните правила во врска со правото за пристап до адвокат во кривичните постапки и во постапките за извршување на европскиот налог за апсење во согласност со Рамковната одлука 2002/584/ПВР на Советот од 13 јуни 2002 година во врска со европскиот налог за апсење и постапките за предавање помеѓу земјите членки⁽⁴⁾ (постапки за европски налог за апсење) и правото за известување на трета страна во случај на лишување од слобода и правото на комуникација со трети лица и со конзуларни органи додека трае лишувањето од слобода. При тоа, таа ја унапредува примената на Повелбата, особено членовите 4, 6, 7, 47 и 48 од неа, врз основа на членовите 3, 5, 6 и 8 од ЕКЧП, како што ги толкува Европскиот суд за човекови права, кој, во неговата судска пракса, постојано, воспоставува стандарди за правото на пристап до адвокат. Таа судска пракса предвидува, меѓу другото, правичноста на постапките бара осомниченото или обвинетото лице да може да добие низа услуги кои се посебно поврзани со правна помош. Во тој поглед, адвокатите на осомничените или обвинетите лица треба да можат да ги гарантираат фундаменталните аспекти на одбраната, без ограничувања.
- (13) Без да е во спротивност со обврските на земјите членки кои произлегуваат од ЕКЧП за обезбедување на правото на правично судење, постапките во врска со лесните прекршоци кои се случуваат во затвор и постапките во врска со прекршоците сторени во воен контекст, а кои се решаваат од страна на командир, не треба да се сметаат за кривични постапки за целите на оваа директива.
- (14) Оваа директива треба да се спроведе земајќи ги предвид одредбите од Директивата 2012/13/ЕУ, која предвидува осомничените или обвинетите лица навремено да се снабдуваат со информации во врска со правото на пристап до адвокат и која предвидува на осомничените или обвинетите лица кои се уапсени или притворени да им се обезбеди на писмено Известување за правата кое содржи информации за правото на пристап до адвокат.
- (15) Зборот „адвокат“ во оваа директива се однесува на секое лице кое, во согласност со националното законодавство, се квалификува и има право, вклучително и по пат на акредитација од страна на надлежен орган, да дава

¹ Сл. весник С 115, 4.5.2010 година, стр. 1.

² Сл. весник L 280, 26.10.2010 година, стр. 1.

³ Сл. весник L 142, 1.6.2012 година, стр. 1.

⁴ Сл. весник L 190, 18.7.2002 година, стр. 1.

- правен совет и помош на осомничени или обвинети лица.
- (16) Во некои земји членки, друг орган освен надлежниот суд кој има надлежност да наметне санкции различни од лишување од слобода, во однос на релативно лесни прекршоци. Тоа може да биде случај, на пример, во врска со чести прекршоци во сообраќајот на патиштата и кои можат да се утврдат со контрола на сообраќајот. Во такви случаи, би било неразумно да се бара од надлежните органи да ги обезбедат сите права според оваа директива. Кога законодавството на земјата членка предвидува санкција за лесни прекршоци од таков орган и е предвидено или право на жалба или друга можност за упатување на суд надлежен за кривични дела, оваа директива треба да се применува само за судски постапки по таква жалба или упатување.
 - (17) Во некои земји членки одредени лесни прекршоци, особено лесни сообраќајни прекршоци, лесни прекршоци во однос на општинските прописи од општ карактер и лесни прекршоци против јавниот ред и мир, се сметаат за кривични дела. Во такви случаи, би било неразумно да се бара од надлежните органи да ги обезбедат сите права според оваа директива. Кога законодавството на една земја членка предвидува дека не може да се изрече санкција за лесни кривични дела, оваа директива треба да се применува само за постапки пред судот што е надлежен за кривични предмети.
 - (18) Опсегот на примена на оваа директива, во однос на одредени лесни прекршоци, не треба да влијае врз обврските на земјите членки според ЕКЧП да го гарантираат правото на правично судење, вклучително и добивање на правна помош од адвокат.
 - (19) Земјите членки треба да обезбедат дека осомничените или обвинетите лица имаат право на пристап до адвокат без непотребно одложување во согласност со оваа директива. Во секој случај, осомничените или обвинетите лица треба да добијат пристап до адвокат во текот на кривичните постапки пред суд, доколку не се откажале од тоа право.
 - (20) За целите на оваа директива, испитувањето не опфаќа првично испитување од страна на полицијата или од страна на кој било орган за спроведување на законот, чија цел е да се идентификува засегнатото лице, за да се провери поседувањето на оружје или други слични безбедносни прашања или за да се утврди потребата од започнување на истрага, на пример во текот на сообраќајни контроли или во текот на редовни проверки кога осомниченото или обвинетото лице сè уште не е идентификувано.
 - (21) Кога едно лице, кое не е ниту осомничено ниту обвинето лице, туку сведок, станува осомничено или обвинето лице, тоа лице треба да се заштити од самооптужување и има право на молчење, како што е утврдено со судската пракса на Европскиот суд за човекови права. Затоа, во оваа директива експлицитно се наведува практичната ситуација во која тоа лице станува осомничено или обвинето лице за време на испитувањето од полицијата или од друг орган за спроведување на законот во контекст на кривичните постапки. Во случај кога, во текот на испитувањето, лицето кое не е осомничено или обвинето лице станува осомничено или обвинето лице, испитувањето треба веднаш да се прекине. Сепак, испитувањето може да продолжи ако засегнатото лице знае дека тој или таа е осомничено или обвинето лице и може целосно да ги искористи правата кои му ги дава оваа директива.
 - (22) Осомничените или обвинетите лица треба да имаат право на приватен

состанок со адвокатот кој ги застапува. Земјите членки можат да направат практични уреди за времетраењето и зачестеноста на тие состаноци, земајќи ги предвид околностите на постапките, особено сложеноста на предметот и применливите процедурални чекори. Земјите членки можат исто така да направат практични уредувања за да ја обезбедат безбедноста и сигурноста, особено на адвокатот и на осомниченото или обвинетото лице, на местото каде се спроведува таквиот состанок. Таквото практично уредување не треба да го доведува во прашање искористувањето или основата на правото на осомничените или обвинетите лица да се сретнат со нивниот адвокат.

- (23) Осомничените или обвинетите лица треба да имаат право да комуницираат со адвокатот кој ги застапува. Таа комуникација може да се оствари во која било фаза, вклучително и пред искористувањето на правото за средба со адвокатот. Земјите членки можат да направат практични уредувања во врска со времетраењето, зачестеноста и начинот на таа комуникација, вклучително и во врска со употребата на видео-конференција и друга комуникациска технологија со цел да дозволи да се оствари таа комуникација. Таквото практично уредување не треба да го доведува во прашање ефективното искористување или основата на правото на осомничените или обвинетите лица да комуницираат со нивниот адвокат.
- (24) Во однос на одредени лесни прекршоци, оваа директива не треба да ги спречи земјите членки да го организираат правото на осомничените или обвинетите лица да имаат пристап до адвокат телефонски. Сепак, ограничувањето на овој начин треба да се однесува само на случаи каде осомниченото или обвинетото лице нема да се испитува од страна на полицијата или од страна на друг орган за спроведување на законот.
- (25) Земјите членки треба да обезбедат дека осомничените или обвинетите лица имаат право нивниот адвокат ефективно да присуствува и да учествува кога се испитувани од страна на полицијата или од страна на друг орган за спроведување на законот или судски орган, вклучително и во текот на судските сослушувања. Тоа учество треба да е во согласност со сите постапки според националното законодавство со кои може да се регулира учеството на адвокатот во текот на испитувањето на осомниченото или обвинетото лице од страна на полицијата или од страна на друг орган за спроведување на законот или судски орган, вклучително и во текот на судските сослушувања, доколку тие постапки не го доведуваат во прашање ефективното искористување или основата на засегнатото право. Во текот на испитувањето на осомниченото или обвинетото лице од страна на полицијата или од страна на друг орган за спроведување на законот или судски орган, или во судско сослушување, адвокатот може, меѓу другото, во согласност со тие постапки, да поставува прашања, да бара појаснување и да дава изјави, кои се забележуваат во согласност со националното законодавство.
- (26) Осомничените или обвинетите лица имаат право нивниот адвокат да присуствува во истражните дејства или дејствата за собирање на докази, доколку истите се предвидени во засегнатото национално законодавство и доколку на осомничените или обвинетите лица им е наложено или им е дозволено да присуствуваат. Тие дејства треба барем да опфатат активности за препознавање на кои осомниченото или обвинетото лице се појавува помеѓу други лица со цел да биде идентификувано од жртвата или од сведокот; соочувања, кога осомниченото или обвинетото лице се соочува со едно или повеќе сведоци или жртви кога постои несогласување помеѓу нив

за значајни факти или прашања и реконструкции на местото на злосторството во присуство на осомниченото или обвинетото лице, со цел подобро да се разбере начинот и околностите под кои е извршено злосторството и да се обезбеди можност да му се постават определени прашања на осомниченото или обвинетото лице. Земјите членки можат да направат практични уредувања во врска со присуството на адвокат во текот на истражните дејства или дејствата за собирање на докази. Тие практични уредувања не треба да се во спротивност со ефективното искористување и основата на засегнатите права. Кога адвокатот присуствува во текот на истражните дејства или дејствата за собирање на докази, тоа треба да се забележи со употреба на постапка за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка.

- (27) Земјите членки треба да се стремат општите информации да ги стават на располагање, на пример, на веб страницата или на леток кој може да се земе од полициски станици, за да им олесни на осомничените или обвинетите лица да добијат адвокат. Сепак, земјите членки не мораат да преземаат активни чекори за да обезбедат дека на осомничените или обвинетите лица кои не се лишени од слобода ќе им помага адвокат доколку тие самите не се договориле да им помага адвокат. Засегнатото осомничено или обвинето лице треба да може слободно да дојде во контакт, да се советува или да добие помош од адвокат.
- (28) Кога осомничените или обвинетите лица се лишени од слобода, земјите членки треба да ги спроведат потребните постапки за да обезбедат дека тие лица се во состојба ефективно да го искористат правото на пристап до адвокат, вклучително и со постапки за помош од адвокат кога засегнатото лице нема адвокат, освен ако се има откажано од тоа право. Тие постапки, меѓу другото, можат да посочат надлежните органи да договорат помош од адвокат врз основа на список од достапни адвокати од кои осомниченото или обвинетото лице може да избере. Тие постапки можат да ги вклучат и оние кои се однесуваат на правна помош, доколку е применливо.
- (29) Условите во кои осомничените или обвинетите лица се лишуваат од слобода треба целосно да ги почитуваат стандардите утврдени во ЕКЧП, во Повелбата и во судската пракса на Судот на правдата на Европската Унија (Судот на правдата) и на Европскиот суд за човекови права. Кога се дава помош на осомничено или обвинето лице, според оваа директива, а кое лице е лишено од слобода, засегнатиот адвокат треба да може да се заинтересира кај надлежните органи во врска со условите во кои тоа лице е лишено од слобода.
- (30) Во случаите на географска оддалеченост на осомниченото или обвинетото лице, како на пример прекуморски подрачја или кога земјата членка презема или учествува во воени операции надвор од нејзината територија, на земјите членки да им се дозволи привремено да се изземат од правото на осомничено или обвинетото лице да има пристап до адвокат без непотребно одложување по лишувањето од слобода. Во текот на привременото изземање, надлежните органи не треба да го испитуваат засегнатото лице или да спроведуваат какви било истражни дејства или дејства за собирање на информации предвидени во оваа директива. Кога не евозможен директен пристап до адвокат заради географската оддалеченост на осомниченото или обвинетото лице, земјите членки треба да организираат комуникација преку телефон или виде конференција, освен ако тоа е невозможно.
- (31) На земјите членки треба да им се дозволи да се изземат привремено од

правото на пристап до адвокат во претсудската фаза кога има потреба од тоа, во итни случаи, за спречување на негативни последици по животот, слободата или физичкиот интегритет на лицето. Во текот на привременото изземање од тие причини, надлежните органи можат да ги испитуваат осомничените или обвинетите лица во отсуство на адвокат, под услов тие да се известени за своето право да молчат и можат да го искористат ова право, и доколку ова испитување не е во спротивност со правото на одбрана, вклучувајќи ја и привилегијата против самооптужување. Испитувањето може да се спроведе само заради и исклучително до оној степен кој е потребен за добивање на информации кои се од основно значење за спречување на негативни последици по животот, слободата и физичкиот интегритет на лицето. Секоја злоупотреба на ова изземање, начелно, би можела неповратно да ги наруши правата на одбрана.

(32) Земјите членки исто така треба да можат привремено да се изземат од правото на пристап до адвокат во претсудска фаза кога од основно значење е итно дејство од страна на истражните органи за да се спречи значителна опасност по кривичните постапки, особено за да се спречи уништување или изменување на основните докази, или за да се спречи влијание врз сведоците. Во текот на привременото изземање од тие причини, надлежните органи можат да ги испитуваат осомничените или обвинетите лица во отсуство на адвокат, под услов тие да се известени за своето право да молчат и можат да го искористат ова право, и доколку ова испитување не е во спротивност со правото на одбрана, вклучувајќи ја и привилегијата против самооптужување. Испитувањето може да се спроведе само заради и исклучително до оној степен кој е потребен за добивање на информации кои се од основно значење за спречување на значителна опасност по кривичните постапки. Секоја злоупотреба на ова изземање, начелно, би можела неповратно да ги наруши правата на одбрана.

(33) Доверливоста на комуникацијата помеѓу осомничените или обвинетите лица и нивниот адвокат е од клучно значење за обезбедување на ефикасно остварување на правата на одбрана и претставува суштински дел од правото на правично судење. Затоа, земјите членки треба да ја почитуваат доверливоста на состаноците и на другите форми на комуникација помеѓу адвокатот и осомниченото или обвинетото лице при искористувањето на правото на пристап до адвокат предвидено со оваа директива, без изземање. Оваа директива не е во спротивност со постапките кои се однесуваат на ситуацијата во која постојат објективни и фактички околности кои предизвикуваат сомневање дека адвокатот е вклучен во кривично дело заедно со осомниченото или обвинетото лице. Секое кривично дејство од страна на адвокатот не треба да се смета како законска помош на осомничените или обвинетите лица во рамките на оваа директива. Обврската за почитување на доверливоста не подразбира само дека земјите членки не треба да се мешаат или да се вклучат во оваа комуникација, туку и дека кога осомничените или обвинетите лица се лишени од слобода или на друг начин се под контрола од државата, земјите членки треба да обезбедат дека постапките за комуникација се во прилог на и ја штитат оваа доверливост. Ова не е во спротивност со механизмите воведени во местата за притвор, за да се избегне испраќање на незаконски пратки до приведените лица, на пример проверка на кореспонденцијата, доколку овие механизми не им дозволуваат на надлежните органи да ја читаат комуникацијата помеѓу осомничените или обвинетите лица и нивниот адвокат.

Оваа директива не е во спротивност со постапките во националното законодавство, според кои препраќањето на допишувањето може да биде одбиено, ако испраќањето не се согласи да го препрати првото на допишување до надлежниот суд.

- (34) Оваа директива не е во спротивност со нарушувањето на доверливоста кое е поврзано со спроведување на законски операции на набљудување од страна на надлежните органи. Исто така, оваа директива не е во спротивност со работата која ја вршат, на пример националните разузнавачки служби за заштита на националната безбедност во согласност со член 4(2) од Договорот за Европската Унија (ДЕУ) или работата која спаѓа во рамки на опсегот на член 72 од Договорот за функционирањето на Европската Унија (ДФЕУ), во кој се предвидува дека Наслов V кој се однесува на областа на слободата, безбедноста и правдата не смее да влијае на исполнувањето на обврските на земјите членки за одржување на законот и редот и заштита на внатрешната сигурност.
- (35) Осомничените или обвинетите лица кои се лишени од слобода треба да имаат право да известат барем едно лице, како на пример роднина или работодавач назначен од нив, во врска со нивното лишување од слобода без непотребно одложување, доколку ова не е во спротивност со вообичаениот тек на кривичната постапка против засегнатото лице или која било друга кривична постапка. Земјите членки можат да направат практични уредувања во врска со примената на тоа право. Тие практични уредувања не треба да се во спротивност со ефективното искористување и основата на правото. Сепак, во ограничени, исклучителни околности, треба да е возможно привремено да се направи изземање од тоа право кога тоа е оправдано, со оглед на посебните околности на случајот, давајќи доверлива причина како што е утврдено во оваа директива. Кога надлежните органи предвидуваат правење на таква отстапка во однос на одредено трето лице, тие најпрво треба да земат предвид дали некое друго трето лице, назначено од страна на сведокот или обвинетото лице, би можело да биде известно за лишувањето од слобода.
- (36) Осомничените или обвинетите лица, додека се лишени од слобода, треба да имаат право да комуницираат без непотребно одложување со барем едно трето лице, како на пример роднина, кое е назначено од нив. Земјите членки можат да го ограничат или да го одложат искористувањето на тоа право во поглед на задолжителни услови или сразмерни оперативни услови. Тие услови би можеле да опфатат, меѓу другото, потреба за спречување на сериозни негативни последици по животот, слободата или физичкиот интегритет на лицето, потреба за спречување на влијанието врз кривичните постапки, потреба за спречување на кривичен прекршок, потреба за доаѓање на судско сослушување и потреба за заштита на жртвите од злосторства. Кога надлежните органи предвидуваат ограничување или одложување на искористувањето на правото на комуникација во однос на одредени трето лице, тие прво мораат да земат предвид дали осомничените или обвинетите лица би можеле да комуницираат со трето лице назначено од нив. Земјите членки можат да направат практични уредувања во врска со времето, средствата, времетраењето и зачестеноста на комуникацијата со трети лица, земајќи ја предвид потребата за одржување на ред, безбедност и сигурност на местото каде лицето е лишено од слобода.
- (37) Правото на осомничените или обвинетите лица, кои се лишени од слобода, на конзуларна помош е утврдено во членот 36 од Виенската конвенција за конзуларни односи од 1963 година, во која на земјите им е пренесено

правото на пристап до нивните државјани. Со оваа директива се доделува соодветно право на осомничените или обвинетите лица кои се лишени од слобода, подложно на нивните желби. Конзуларната заштита можат да ја користат дипломатски органи кога тие органи делуваат како конзуларни органи.

- (38) Земјите членки треба, во нивното национално законодавство, јасно да ги утврдат основите и критериумите за сите привремени изземања од правата доделени во согласност со оваа директива и треба да воведат ограничена употреба на тие привремени изземања. Сите тие привремени изземања треба да бидат сразмерни, строго временски ограничени, да не се засноваат исклучително на видот или тежината на наводниот кривичен прекршок и не треба да влијаат на целокупната правичност на постапките. Земјите членки треба да обезбедат дека кога во согласност со оваа директива е дозволено привремено изземање од страна на судски орган кој не е судија или суд, одлуката за одобрување на привременото изземање може да се процени од страна на суд, барем во текот на судската фаза.
- (39) Осомничените или обвинетите лица треба да можат да се одречат од правото доделено во согласност со оваа директива, доколку ним им се дадени информации за содржината на засегнатото право и за можните последици од одрекување од тоа право. При давање на тие информации, треба да се земат предвид посебните услови на засегнатите осомничени или обвинети лица, вклучително и нивната возраст и нивната умствена и физичка состојба.
- (40) Одредувањето од правото и околностите под кои истото се изјавува треба да се забележат со употреба на постапка за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка. Ова не треба да доведе до какви било дополнителни обврски на земјите членки да воведат нови механизми или до каков било дополнителен административен товар.
- (41) Кога едно осомничено или обвинето лице повлекува одрекување во согласност со оваа директива, не е потребно повторно да се продолжи со испитување или со какви било процедурални дејства кои се извршени во текот на периодот во кој е искористено одрекувањето од тоа право.
- (42) Лицата кои подлежат на европскиот налог за апсење („бараните лица“) треба да имаат право на пристап до адвокат во земјата членка на извршување со цел да им се овозможи делотворно да ги искористат нивните права според Рамковната одлука 2002/584/ПВР. Кога адвокатот учествува во сослушување на барано лице од страна на извршен судски орган, тој адвокат може, меѓу другото, во согласност со постапките предвидени во националното законодавство, да постави прашања, да побара појаснување и да дава изјави. Самиот факт дека адвокатот учествувал во сослушување треба да се забележи со употреба на постапка за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка.
- (43) Бараните лица треба да имаат право на приватен состанок со адвокатот кој ги застапува во земјата членка на извршување. Земјите членки можат да направат практични уредувања за времетраењето и зачестеноста на тие состаноци, земајќи ги предвид посебните околности на случајот. Земјите членки можат исто така да направат практични уредувања за да ја обезбедат безбедноста и сигурноста, особено на адвокатот и на бараното лице, на местото каде се спроведува состанокот помеѓу адвокатот и бараното лице. Таквите практични уредувања не треба да го доведуваат во прашање ефективното искористување или основата на правото на бараните лица да

се сретнат со нивниот адвокат.

- (44) Бараните лица треба да имаат право на комуникација со адвокатот кој ги застапува во земјата членка на извршување. Треба да е возможно таа комуникација може да се оствари во која било фаза, вклучително и пред искористувањето на правото за средба со тој адвокат. Земјите членки можат да направат практични уредби во врска со времетраењето, зачестеноста и начинот на комуникација помеѓу бараните лица и нивниот адвокат, вклучително и во врска со употребата на видео-конференција и друга комуникациска технологија со цел да дозволи да се оствари таа комуникација. Таквите практични уредувања не треба да го доведуваат во прашање ефективното искористување или основата на правото на бараните лица да комуницираат со нивниот адвокат.
- (45) Земјите членки на извршување треба да ги спроведат потребните постапки за да обезбедат дека бараните лица се во состојба ефективно да го искористат нивното право на пристап до адвокат во земјата членка на извршување, вклучително и со постапки за помош од адвокат кога бараните лица немаат адвокат, освен ако се имаат откажано од тоа право. Тие постапки, вклучително и оние во врска со правна помош, доколку е применливо, треба да се регулираат со националното законодавство. Тие, меѓу другото, можат да посочат надлежните органи да договорат помош од адвокат врз основа на список од достапни адвокати од кои бараните лица можат да изберат.
- (46) Без непотребно одложување, откако ќе биде известен дека бараното лице сака да назначи адвокат во земјата членка на издавање, надлежниот орган на таа земја членка треба да му даде на бараното лице информации за да му го олесни назначувањето на адвокатот во таа земја членка. Тие информации би можеле, на пример, да опфатат тековен список на адвокати, или името на адвокатот кој е на должност во земјата членка на издавање, кој може да даде информации и совет во случаите поврзани со европскиот налог за апсење. Земјите членки можат да побараат да подготви таков список од соодветната адвокатска комора.
- (47) Постапката за предавање е од основно значење за соработка во кривични дела помеѓу земјите членки. Следењето на роковите содржани во Рамковната одлука 2002/584/ПВР е клучно за таквата соработка. Затоа, овие рокови треба да се почитуваат, кога бараните лица треба да можат целосно да ги остварат своите права во согласност со оваа директива во постапките врз основа на европскиот налог за апсење.
- (48) Во исчекување на законодавен акт на Унијата во областа на правната помош, земјите членки треба да го применуваат нивното национално законодавство во врска со правната помош, а кое треба да е во согласност со Повелбата, ЕКЧП и судската пракса на Европскиот суд за човекови права.
- (49) Во согласност со начелото за делотворност на законодавството на Унијата, земјите членки треба да воведат соодветни и делотворни правни лекови за заштита на правата кои им се доделуваат на лицата со оваа директива.
- (50) Земјите членки треба да обезбедат дека во проценката на изјавите кои ги даваат осомничените или обвинетите лица или на доказите кои се добиени со прекршување на нивното право на адвокат, или во случаите кога изземањето од тоа право било одобрено во согласност со оваа директива, се почитуваат правата на одбрана и правичност на постапките. Во овој контекст, треба да се земе предвид судската пракса на Европскиот суд за човекови права, кој има воспоставено дека правата на одбрана, начелно, ќе бидат неповратно доведени во прашање ако инкриминирачките изјави кои се дадени при полициското

испитување без пристап до адвокат се употребат за осуда. Ова не треба да е во спротивност со употребата на изјави за други цели кои се дозволени според националното законодавство, како на пример потребата за извршување на итни истражни дејства за да се избегне извршување на други прекршоци или сериозни негативни последици за кое било лице или поврзани со итна потреба од спречување на значителна опасност кон кривичните постапки каде што пристапот до адвокат или одложувањето на истрагата неповратно би ги довела во прашање тековните истраги во врска со некое сериозно злосторство. Исто така, ова не треба да биде во спротивност со националните правила или системи во врска со прифатливоста на доказите и не треба да ги спречи земјите членки да одржуваат систем каде сите постојни докази можат да се дадат пред суд или судија, без да има каква било посебна или претходна проценка во однос на прифатливоста на тие докази.

- (51) Должноста за грижа кон осомничените или обвинетите лица кои се наоѓаат во потенцијално слаба позиција го поддржува правичното администрирање на правдата. Затоа, гонењето, спроведувањето на законот и судските органи го олеснуваат делотворното искористување на правата од тие лица, кои се предвидени со оваа директива, на пример земајќи ја предвид секоја ранливост која влијае врз нивната можност да го искористат правото на пристап до адвокат и да известат трета страна во случај на лишување од слобода и со преземање на соодветни чекори за гарантирање на тие права.
- (52) Оваа директива ги утврдува фундаменталните права и начела признати во Повелбата, вклучувајќи ја забраната на тортура и на нечовечно или понижувачко постапување, правото на слобода и сигурност, почитувањето на приватниот и семејниот живот, правото на интегритет на личноста, правата на детето, интеграцијата на лицата со попреченост, правото на ефикасен правен лек и на правично судење, пресумпцијата на невиност и правото на одбрана. Оваа директива треба да се спроведува во согласност со тие права и начела.
- (53) Земјите членки треба да обезбедат дека одредбите од оваа директива, во оние случаи кога соодветствуваат со правата кои се гарантираат со ЕКЧП, се применуваат доследно со оние од ЕКЧП и онака како што се развиени со судската пракса на Европскиот суд за човекови права.
- (54) Оваа директива ги утврдува минималните правила. Земјите членки можат да ги прошират правата предвидени со оваа директива со цел да обезбедат повисоко ниво на заштита. Таквото поголемо ниво на заштита не треба да биде пречка за заемно признавање на судските одлуки, чиешто тековни минимални правила се наменети за олеснување. Нивото на заштита никогаш не смее да биде под стандардите утврдени во Повелбата или од ЕКЧП, како што се толкува според судската пракса на Судот на правдата и на Европскиот суд за човекови права.
- (55) Оваа директива ги унапредува правата на децата и ги зема предвид Насоките на Советот на Европа за правосудството прилагодено на децата, особено неговите одредби за давање на информации и совет на децата. Оваа директива гарантира дека на осомничените и обвинетите лица, вклучително и децата, им се даваат соодветни информации за да ги разберат последиците од одрекување од некое право во согласност со оваа директива и дека секое такво одрекување е доброволно и недвосмислено. Кога осомниченото или обвинетото лице е дете, родителот или старателот треба да е известен во најкус можен рок откако детето ќе биде лишено од слобода и за тоа треба да му се дадат причини. Ако давањето на тие информации на родителот или старателот е спротивно на најдобрите интереси на детето, наместо него се известува друго соодветно

возрасно лице, како на пример роднина. Ова не треба да е во спротивност со одредбите од националното законодавство кои бараат секој определен орган, институции или лица, особено оние кои се задолжени за заштита и добросостојба на децата, да бидат известени за лишување од слобода на детето. Земјите членки треба да се воздржат од ограничување или одложување на искористувањето на правото на комуникација со трета страна во однос на осомничените или обвинетите лица кои се деца и кои се лишени од слобода, освен во најисклучителни случаи. Кога има одложување, на детето не треба да му се лиши од комуникација воопшто и треба да му се дозволи да комуницира, на пример со институција или со лице одговорно за заштита или добросостојба на децата.

- (56) Во согласност со Заедничката политичка декларација на земјите членки и на Комисијата од 28 септември 2011 година за објаснувачките документи⁽¹⁾, земјите членки се обврзуваат во оправдани случаи кон известувањето за своите мерки за транспонирање да приклучат еден или повеќе документи, кои ја објаснуваат врската помеѓу составните делови на дадена директива и соодветните делови од националните инструменти за транспонирање. Во однос на оваа директива, законодавецот смета дека пренесувањето на овие документи е оправдано.
- (57) Бидејќи целта на оваа директива, имено поставувањето на заеднички минимални правила за правото на пристап до адвокат во кривични постапки и во постапките врз основа на европскиот налог за апсење и правото на известување на трета страна за лишувањето од слобода и за комуникација со трети лица и со конзуларни органи за време на лишувањето од слобода, не можат доволно да се постигнат од страна на земјите членки, туку, поради опсег на мерката, можат подобро да се постигнат на ниво на Унијата, Унијата може да донесе мерки, во согласност со начелото на супсидијарност, како што е утврдено во член 5 од ДЕУ. Во согласност со начелото на пропорционалност, како што е утврдено во тој член, оваа директива не го надминува неопходното за постигнување на овие цели.
- (58) Во согласност со членовите 1 и 2 од Протоколот бр. 21 за ставот на Обединетото Кралство и Ирска во однос на областа на слобода, безбедност и правда, приложен кон ДЕУ и ДФЕУ, и без да е во спротивност со член 4 од наведениот протокол, овие земји членки не учествуваат во донесувањето на оваа директива и затоа не се обврзани со неа или не се предмет на нејзина примена.
- (59) Во согласност со членовите 1 и 2 од Протоколот бр. 22 за ставот на Данска, приложен кон ДЕУ и ДФЕУ, Данска не учествува во донесувањето на оваа директива и затоа не е обврзана со неа и не подлежи на нејзина примена.

ЈА ДОНЕСОА ОВАА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Предмет

Оваа директива ги утврдува минималните правила во врска со прават на осомничените и обвинетите лица во кривичните постапки и на лицата кои подлежат на постапките во согласност со Рамковната одлука 2002/584/ПВР („постапки врз основа на европскиот налог за апсење“) да имаат пристап до

¹ Сл. весник С 369, 17.12.2011 година, стр. 14.

адвокат, да извести трета страна за лишувањето од слобода и да комуницира со терти лица и со конзуларни органи за време на лишувањето од слобода.

Член 2

Опсег

1. Оваа директива се применува на осомничените или обвинетите лица во кривичните постапки од времето кога истите биле известени, од страна на надлежните органи на една земја членка, со службено известување или на друг начин, дека се осомничени или обвинети дека извршиле кривичен прекршок и без разлика дали се лишени од слобода или не. Таа се применува сè до завршување на постапките, што значи до конечното разјаснување на прашањето дали осомниченото или обвинетото лице извршило кривичен прекршок, вклучувајќи, каде што е применливо, до донесување на пресудата и решавањето по која било жалба.

2. Оваа директива се применува на лицата кои подлежат на постапки поврзани европскиот налог за апсење (бараните лица) од времето на нивното апсење во земјата членка на извршување, во согласност со член 10.

3. Оваа директива исто така се применува, под истите услови како што е предвидено во став 1, на лицата кои не се осомничени или обвинети лица, кои, во текот на испитувањето од страна на полицијата или од страна на кој било друг орган за спроведување на законите, стануваат осомничени или обвинети лица.

4. Без да е во спротивност со правото на правично судење, во однос на лесните прекршоци:

(а) кога законодавството на една земја членка предвидува наметнување на санкција од орган различен од суд кој е надлежен за кривични предмети, и наметнувањето на оваа санкција може да биде обжалено или може да биде упатено на таков суд; или

(б) ако лишувањето од слобода не може да се изрече како санкција;

оваа директива се применува само за постапки пред судот кој е надлежен за кривични предмети.

Во секој случај, оваа директива се применува целосно кога осомниченото или обвинетото лице е лишено од слобода, без оглед на фазата на кривичната постапка.

Член 3

Правото на пристап до адвокат во кривични постапки

1. Земјите членки обезбедуваат дека осомничените и обвинетите лица имаат право на пристап до адвокат во таков момент и на таков начин за да им се дозволи на засегнатите лица практично и делотворно да ги искористат правата на одбрана.

2. Осомничените или обвинетите лица имаат пристап до адвокат без непотребно одложување. Во секој случај, осомничените или обвинетите лица имаат пристап до адвокат во еден од следните случаи, во зависност од тоа што е најрано:

(а) пред тие да бидат испитувани од полицијата или другиот орган за спроведување на законот или судски орган;

(б) по извршувањето на истражните дејствија или на други активности за собирање на докази од страна на истражните или други надлежни органи во согласност со точка (в) од став 3;

- (в) без непотребно одложување по лишување од слобода;
- (г) кога се повикани да се појават пред суд кој има надлежност за кривични дела, навремено пред да се појават пред судот.

3. Правото на пристап до адвокат вклучува како што следува:

- (а) Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица имаат право на приватна средба и комуникација со адвокатот кој ги застапува, вклучувајќи и пред испитувањето од полицијата или од друг орган за спроведување на законот или од судски орган;
- (б) Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица имаат право нивниот адвокат да присуствува и делотворно да учествува кога се испитувани. Ова учество е во согласност со постапките според националното законодавство, под услов таквите постапки да не го доведуваат во прашање делотворното извршување и основата на наведеното право. Ако адвокатот учествува во испитувањето, фактот дека таквото учество се случило е снимен со користење на постапката за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка;
- (в) Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица, најмалку, имаат право нивниот адвокат да присуствува на следните истражни дејствија или активности за собирање на докази, кога овие активности се предвидени во националното законодавство и ако од осомниченото или обвинетото лице се бара или му е дозволено присуство на:
 - (i) активности за препознавање;
 - (ii) соочувања;
 - (iii) реконструкција на местото на злосторството.

4. Земјите членки настојуваат општите информации да ги ставаат на располагање за да им се олесни добивањето на адвокат на осомничените или обвинетите лица.

Независно од одредбите од националното законодавство во врска со задолжителното присуство на адвокат, земјите членки прават потребни уредувања за да обезбедат дека осомничените или обвинетите лица кои се лишени од слобода се во позиција делотворно да го искористат нивното право на пристап до адвокат, освен ако не се одрекле од тоа право во согласност со член 9.

5. Во исклучителни околности и само во претсудската фаза, земјите членки можат привремено да се изземат од примената на точка (в) од став 2, кога географската оддалеченост на осомниченото или обвинетото лице го оневозможува гарантирањето на правото на пристап до адвокат без непотребно одложување по лишувањето од слобода.

6. Во исклучителни околности и само во претсудската фаза, земјите членки можат привремено да отстапат од спроведувањето на правата предвидени во став 3, до оној степен кој е оправдан во насока на конкретните околности на случајот, врз основа на една од следните важни причини:

- (а) кога постои итна потреба да се спречат сериозни негативни последици по животот, слободата или физичкиот интегритет на лицето;
- (б) кога се е задолжително итна реакција од истражните органи за да се спречи сериозно загрозување на кривичните постапки.

Член 4

Доверливост

Земјите членки ја почитуваат доверливоста на комуникацијата помеѓу осомничените или обвинетите лица и нивниот адвокат при остварувањето на правото на пристап до адвокат предвидено со оваа директива. Оваа комуникација вклучува состаноци, кореспонденција, телефонски разговори и други форми на комуникација дозволени според националното законодавство.

Член 5

Правото да известат трето лице за лишувањето од слобода

1. Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица кои се лишени од слобода имаат право да известат барем едно лице, како на пример роднина или работодавач, назначено од нив, за нивното лишување од слобода без непотребно одложување, доколку така сакаат.
2. Ако осомниченото или обвинетото лице е дете, земјите членки обезбедуваат дека родителот или старателот на детето е известен во најкус можен рок за лишување од слобода и за причините за тоа, освен ако тоа би било спротивно на најдобрите интереси на детето, во кој случај се известува друго соодветно возрастено лице. За целите на овој став, лице кое е помладо од 18 години се смета за дете.
3. Земјите членки можат привремено да се изземат од спроведувањето на правата предвидени во ставовите 1 и 2 во оправдани случаи, во поглед на конкретните околности на случајот, врз основа на една од следните важни причини:
 - (а) кога постои итна потреба да се спречат сериозни негативни последици по животот, слободата или физичкиот интегритет на лицето;
 - (б) кога постои итна потреба за спречување на некоја ситуација каде кривичните постапки би биле значително загрозени.
4. Кога земјите членки привремено се изземаат од примената на правото утврдено во ставот 2, тие обезбедуваат дека некој орган кој е одговорен за заштита или добросостојба на децата е известен, без непотребно одложување, за лишувањето од слобода на детето.

Член 6

Правото на комуникација со трети лица, за време на лишувањето од слобода

1. Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица кои се лишени од слобода, имаат право да комуницираат, без непотребно одложување, со барем едно трето лице, како на пример роднина, кое е назначено од нив.
2. Земјите членки можат да го ограничат или да го одложат искористувањето на правото наведено во став 1, во поглед на задолжителните услови или сразмерни оперативни услови.

Член 7

Правото на комуникација со конзуларни органи

1. Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица, кои не се државјани и кои се лишени од слобода, имаат право на известување до конзуларните органи на нивната земја на која се државјани за нивното лишување од слобода, без непотребно одложување и имаат право на комуникација со тие

органи, доколку сакаат. Сепак, кога осомничените или обвинетите лица имаат две или повеќе државјанства, можат да одберат дали и кои конзуларни органи да бидат известени за лишувањето од слобода и со кои сакаат да комуницираат.

2. Осомничените или обвинетите лица исто така имаат право на посета од нивните конзуларни органи, право на разговараат и на кореспонденција со нив и право да имаат правно застапување договорено од страна на нивните конзуларни органи, а кое подлежи на спогодба помеѓу тие органи и желбите на засегнатите осомничени или обвинети лица.

3. Искористувањето на правата утврдени во овој член може да се регулираат со националното законодавство или постапки, доколку тоа законодавство или постапки овозможуваат во целост да се постигнат тие права.

Член 8

Општи услови за примена на привремените иземања

1. Секое привремено иземање според член 3(5) или (6) или според член 5(3) е како што следува

- (а) е сразмерно и не оди подалеку од тоа што е потребно;
- (б) е строго временски ограничено;
- (в) не се заснова исклучително на видот или сериозноста на наводниот прекршок; и
- (г) не е во спротивност со вкупната правичност на постапките.

2. Привремените иземања според член 3(5) или (6) можат да се овозможат само со разумно оправдана одлука донесена за секој случај одделно, или од страна на судски орган или од страна на друг надлежен орган, под услов таа одлука да се поднесе за судско преиспитување. Разумно оправданата одлука се забележува со употреба на постапка за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка.

3. Привремените иземања според член 5(3) можат да се овозможат само за секој случај одделно, или од страна на судски орган или од страна на друг надлежен орган, под услов таа одлука да се поднесе за судско преиспитување.

Член 9

Откажување

1. Без да е во спротивност на националното законодавство со кое се бара задолжително присуство или помош од адвокат, земјите членки обезбедуваат дека во врска со кое било одрекување од некое право наведено во членовите 3 и 10:

- (а) на осомниченото или обвинетото лице му се даваат јасни и доволни информации, усно или на писмено, на едноставен и разбирлив јазик, за содржината на засегнатото право и за можните последици од неговото одрекување; и
- (б) одрекувањето се дава доброволно и недвосмислено.

2. Одрекнувањето, кое може да се даде усно или на писмено, се забележува, како и околностите под кои тоа одрекување е дадено, со употреба на постапка за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка.

3. Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица можат последователно да повлечат некое одрекување во кој било момент во текот на кривичните постапки и дека тие се известени за таа можност. Тоа повлекување важи од моментот кога се прави.

Член 10

Правото на пристап до адвокат во постапки врз основа на европскиот налог за апсење

1. Земјите членки обезбедуваат дека едно барано лице има право на пристап до адвокат во земјата членка на извршување, по апсењето, во согласност со европскиот налог за апсење.

2. Во поглед на содржината на правото на пристап до адвокат во земјата членка на извршување, бараните лица ги имаат следните права во таа земја членка:

- (а) правото на пристап до адвокат во временски период и на начин за да се овозможи бараните лица да ги искористат нивните права делотворно и во секој случај без непотребно одложување по лишувањето од слобода;
- (б) правото на средба и комуникација со адвокатот кој ги застапува;
- (в) правото нивниот адвокат да е присутен и, во согласност со постапките од националното законодавство, да учествува во текот на сослушувањето на бараното лице од страна на извршниот судски орган. Ако адвокатот учествува во текот на сослушувањето, тоа се забележува со употреба на постапката за снимање во согласност со законодавството на засегнатата земја членка.

3. Правата предвидени во членовите 4, 5, 6, 7, 9 и, кога се применува привремено иземање според членот 5(3), во членот 8, се применуваат *mutatis mutandis*, на постапките врз основа на европскиот налог за апсење во земјата членка на извршување.

4. Надлежниот орган во земјата членка на извршување, без непотребно одложување по лишувањето од слобода, ги известуваат бараните лица дека имаат право да назначат адвокат во земјата членка на издавање. Улогата на тој адвокат во земјата членка на издавање е да му помогне на адвокатот во земјата членка на извршување со тоа што на тој адвокат му дава информации и совет во поглед на делотворното искористување на правата на бараните лица во согласност со Рамковната одлука 2002/584/ПВР.

5. Кога бараните лица сакаат да го искористат нивното право да назначат адвокат во земјата членка на издавање и кои немаат веќе таков адвокат, надлежниот орган во земјата членка на извршување доследно го известува надлежниот орган во земјата членка на издавање. Надлежниот орган на таа земја членка, без непотребно одложување, им дава на бараните лица информации за да им олесни во назначувањето на адвокат таму.

6. Правото на бараното лице да назначи адвокат во земјата членка на издавање не е во спротивност со временските ограничувања утврдени во Рамковната одлука 2002/584/ПВР или обврската на извршниот судски орган да одлучи, во рамките на тие временски рокови и условите дефинирани според Рамковната одлука, дали лицето треба да се предаде.

Член 11

Правна помош

Оваа директива не е во спротивност со националното законодавство во врска со правната помош, која се применува во согласност со Повелбата и ЕКЧП.

Член 12

Правни лекови

1. Земјите членки обезбедуваат дека осомничените или обвинетите лица во кривичните постапки, како и бараните лица во постапките врз основа на европскиот налог за апсење, располагаат со делотворни правни лекови според националното законодавство во случај на кршење на нивните права според оваа директива.

2. Без да е во спротивност со националните правила и системите за прифатливост на доказите, земјите членки обезбедуваат дека, во кривичните постапки, при оценувањето на изјавите дадени од осомничените или обвинетите лица, или на доказите добиени при прекршување на нивното право на адвокат или во случаите каде изземањето од ова право е дозволено во согласност со членот 3(б), се почитуваат правата на одбрана и правичност на постапките.

Член 13

Ранливи лица

Земјите членки обезбедуваат дека посебните потреби на ранливите осомничени и ранливите обвинети лица се земаат предвид при спроведување на оваа директива.

Член 14

Клаузула за заштита од влошување на состојбата

Ништо во оваа директива не се толкува како ограничување или отстапување од кои било права и процедурални заштитни мерки кои ги гарантира Повелбата, ЕКЧП или други соодветни одредби на меѓународното право или правото на која било земја членка која обезбедува повисоко ниво на заштита.

Член 15

Транспонирање

1. Земјите членки ги донесуваат законите, прописите и административните одредби неопходни за усогласување со оваа директива до 27 ноември 2016 година. Тие веднаш ја известуваат Комисијата за тоа.

2. Кога земјите членки ги донесуваат овие мерки, тие содржат упатување кон оваа директива или се придружени со такво упатување при нивното официјално објавување. Методите за такво упатување се дефинирани од страна на земјите членки.

3. Земјите членки го доставуваат до Комисијата текстот на мерките од националното законодавство кои се донесуваат во областа опфатена со оваа директива.

Член 16

Извештај

До 28 ноември 2019 година, Комисијата поднесува извештај до Европскиот парламент и до Советот за проценка на степенот до кој земјите членки ги презеле

потребните мерки за усогласување со оваа директива, вклучувајќи и оценка на примената на членот 3(6), заедно со членовите 8(1) и (2), по потреба придружуван со законски предлози.

Член 17

Влегување во сила

Оваа директива влегува во сила на дваесеттиот ден од нејзиното објавување во *Службениот весник на Европската Унија*.

Член 18

Адресати

Оваа директива се однесува на земјите членки во согласност со договорите.

Стразбур, 22 октомври 2013 година.

За Европскиот парламент
Претседател
М. ШУЛЦ

За Советот
Претседател
В. ЛЕШКЕВИЧИУС